

# Eindelijk is dwangarbeider Katja uit Oekraïne geïdentificeerd

Sinds de oorlog stond een verkeerde naam op het grafmonument van een Oekraïense dwangarbeider, die kort na de oorlog in Leeuwarden overleed. Dat wordt nu rechtgezet.

 Richard de Boer

**Leeuwarden/Leusden** | Katerina Sokolova, zo staat er in cyrillische letters te lezen op een grafsteen van het Sovjet Ereveld in Leusden. Maar de naam van de hier begraven vrouw blijkt niet te kloppen, zo hebben vrijwilligers ontdekt. Deze week werd vastgesteld dat het gaat om Jekaterina Karpovna Tsokalo, een Oekraïense vrouw die enkele maanden na de bevrijding overleed in een ziekenhuis in Leeuwarden, slechts 21 jaar oud.

Op het ereveld liggen 865 oorlogsslachtoffers uit de voormalige Sovjet-Unie begraven. Verreweg de meesten waren soldaten en krijgsgevangenen, maar er liggen ook tientallen dwangarbeiders begraven. Een van die dwangarbeiders was deze Jekaterina Tsokalo.

„Het is soms lastig om vast te stellen wat deze personen allemaal hebben meegemaakt”, zegt directeur Remco Reiding van de Stichting Sovjet Ereveld, die de begraafplaats in stand houdt maar ook onderzoek doet naar het lot van de hier begraven personen. Reiding is zelf al meer dan twintig jaar bezig met onderzoek. „Een slachtoffer dat hier ligt begraven moet kunnen corresponderen met een slachtoffer dat bijvoorbeeld in Rusland of Oekraïne wordt vermist. Soms blijkt dan dat een naam of achternaam niet klopt, zoals bij deze vrouw, en moeten we opnieuw op zoek naar een match.”

## Ostarbeiter

Die match werd door ervaren vrijwilligers gevonden in de online data-

bank van Arolsen Archives. Dit archief in het Duitse Bad Arolsen bewaart gegevens over slachtoffers van nazi-Duitsland en is de afgelopen jaren in grote mate gedigitaliseerd. Uit die gegevens bleek dat Jekaterina afkomstig was uit Dibrivka, in de buurt van Kiev. Na de Duitse inval in de Sovjet-Unie werd ze als dwangarbeider tewerkgesteld in de Duitse oorlogsindustrie. Net als vele duizenden *Ostarbeiter* verrichtte ze zwaar werk in de Kruppfabriek in Rheinhausen.

Vermoedelijk belandde ze daarna in Limburg, waar ook veel dwangarbeiders uit de Sovjet-Unie werden ingezet. „Toen de geallieerden oprukten moesten ze bijvoorbeeld tankgrachten graven”, vertelt Reiding. Veel meisjes – in Roermond meer dan tweehonderd – werden slachtoffer van razzia's. Een handjevol kwam met een evacuatietransport in Leeuwarden terecht, en maakte hier de bevrijding mee. Maar door de erbarmelijke werkomstandigheden tijdens de dwangarbeid bleek Jekaterina longtuberculose te hebben opgelopen.

Enkele maanden verbleef ze in het Sint Bonifatius Ziekenhuis in Leeuwarden, waar ze uiteindelijk op 23 september 1945 overleed. In het overlijdensregister van Leeuwarden staat ze vermeld als Catharina Zokalow, zonder beroep. Aanvankelijk werd ze begraven in Huizum, maar in mei 1948 kreeg ze een laatste rustplaats op het Sovjet Ereveld in Leusden.

## Katja

Toen Sietse Altena uit Zoeterwoude woensdag het nieuws over de achterhaalde identiteit van de Oekraïense vrouw las op de NOS-website, viel hem een verhaal van zijn moeder



Remco Reiding op het Sovjet Ereveld in Leusden. Foto: Jeroen Hendriks



De grafsteen waar de onjuiste naam Katerina Sokolova op prijkt.

Foto: Stichting Sovjet Ereveld

over een zekere Katja in herinnering. Zijn in 2009 overleden moeder Anny had als verpleegster in het Sint Bonifatius Ziekenhuis gewerkt, tijdens en na de oorlog. „Ze kon hilarische verhalen vertellen over hoe een club jonge meiden onder idiote omstandigheden toch het hoofd wist te bieden aan van alles”, vertelt de 67-jarige Fries om utens aan de telefoon. „Maar naarmate haar leeftijd vorderde, des te meer kwamen juist de zwaardere verhalen over oorlogsleed naar voren.”

Zo heeft ze meer dan eens verteld over een jonge Oost-Europese vrouw die ze in de slotfase van de oorlog en na de bevrijding in het ziekenhuis verzorgde. Deze Katja – een vlevorm van de naam Jekaterina – had veel ellende meegemaakt tijdens omzwervingen in oorlogstijd. Ze overleed moederziel alleen in het ziekenhuis. „Mijn moeder vertelde dat ze haar

best heeft gedaan om haar zo respectvol mogelijk af te leggen. Zo heeft ze haar de laatste eer kunnen bewijzen.”

## Nichtje

In Oekraïne hebben lokale contacten van Reiding de familieleden van de vrouw opgespoord. „Een nichtje barstte in huilen uit aan de telefoon. Ze heeft haar tante nooit gekend, maar ze kende het verhaal van een vermist familielid. Ze hadden jarenlang naar haar gezocht. Een zus van Jekaterina bleek ook dwangarbeider te zijn geweest, maar zij werd in Duitsland ergens anders tewerkgesteld. Ze zijn elkaar daar kwijtgeraakt. Haar zus Maria is wel thuisgekomen, maar Jekaterina niet.”

De grafsteen op het Sovjet Ereveld zal worden vervangen door eentje met de juiste, volledige naam van de vrouw.